

Pelastakaa Lasten suositukset

24.3.2020

Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmälle

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva reformi ja maksuton toinen aste

I. Kansalaisaloite maksuttoman toisen asteen järjestämiseksi perustuslain mukaisesti

Pelastakaa Lapset yhdessä opiskelija-, nuoriso- ja lastensuojelujärjestöjen kanssa vaati *Maksuton toinen aste kaikille - kansalaisaloitteessaan* yhdenvertaisia toisen asteen opiskelumahdollisuuksia kaikille niin, että oppimateriaalit olisivat kaikkien opiskelijoiden ulottuvilla perheen taustasta ja tilanteesta riippumatta.

Kansalaisaloitteessa vaadittiin toimenpiteitä ja tarvittavia lakiuudistuksia lukio- ja ammatillisten opintojen maksullisuuden poistamiseksi. Ryhdyimme kansalaisaloitteeseen, koska kahdenkymmenen vuoden kokemuksella (Eväitä elämälle –ohjelma) havaintomme on ollut, että vähävaraisten ja köyhydessä elävien lasten perheillä on ollut enenevässä määrin vaikeuksia tukea lapsiansa hakeutumaan opintoihin ja jatkamaan niitä toisella oppiasteella.

Aloite pohjasi **perustuslain 16. pykälän veloitteeseen siitä, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykujensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.**

Nyt kun nykyinen hallitus on sitoutunut toisen asteen laajaan reformiin, jossa oppivelvollisuuskäytäntöä nostetaan, olemme tyytyväisiä, että oppimateriaalien maksuttomiksi järjestäminen on osa tätä reformia. Muistutamme, että uudistuksessa on otettava huomioon YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimuksen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen veloitteet.

2. Oppimateriaalien tuen tarve on lisääntynyt ja lisääntynee nykyisissä poikkeusoloissa

Muistutamme, että tarve maksuttomuuden järjestämiselle on suuri. Tämä on näkynyt siinä, että Pelastakaa Lasten paikallisyhdistysten jakaman **materiaalituen tarve on lisääntynyt entisestään.** Tuen tarpeen määrä ei ole meidän työme näkökulmasta vähentynyt, vaikka edellinen hallitus osoitti vähävaraisten perheiden toisen asteen opiskelijoille erillisen kuukausittaisen oppimateriaalilisän.

Pelastakaa Lasten paikallisyhdistykset ovat tukeneet Eväitä Elämälle –ohjelman kautta vuonna 2019 yhteensä 2453 lapsen toisen asteen opintoja ja harrastamista. Toisen asteen opintojen osalta tuki kohdentui lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien oppimateriaaleihin, välineisiin ja muihin opiskelussa välttämättömiin kustannuksiin. **Tukea myönnettiin myös kannettavien tietokoneiden hankintaan.** Tukea sai yhteensä 923 nuorta.

Tuen ja tuettujen määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna noin 30% ja paikallisyhdistysten vahva viesti on se, että tuen tarve on lisääntynyt vähävaraisissa perheissä.

Kunta- ja koulukohtaiset erot ovat syvenevä ongelma lasten ja nuorten yhdenvertaisten mahdollisuuksien näkökulmasta. Havaintomme on, että on jyrkkiä alueellisesti eroja siinä, missä opiskelijat saavat esimerkiksi kannettavan koneen ja missä eivät.

Nykyisessä poikkeuksellisessa tilanteessa lasten eriarvoinen tilanne korostuu, kun etäopetukseen on siirrytty nopeasti ja opiskelijoiden resurssit tietokoneisiin ja muihin etäopiskeluun tarvittaviin välineisiin ovat hyvin erilaisia.

Pelastakaa Lasten Eväitä Elämälle –ohjelmaa toteutetaan nyt myös poikkeusoloissa¹. **Ohjelmalla voidaan tukea kriisin aikana esimerkiksi etäopetuksessa olevien toisen asteen opiskelijoiden tietokonehankintaa, mikäli opiskelijalta puuttuu kannettava tietokone, jonka avulla osallistuminen etäopiskeluun olisi mahdollista, ja jos perheen taloudellinen tilanne on heikko.**

3. Pelastakaa Lapset suositaa, että ministerityöryhmä varmistaa, että

- maksuttoman toisen asteen toteuttamisessa edetään aikataulun mukaisesti niin, että reformia päästään toteuttamaan suunnitellussa aikataulussa vuonna 2021.
- maksuttoman toisen asteen toteuttamisessa **pyritään kestävään valtakunnalliseen ratkaisuun opiskelevien nuorten eriarvoistumiskiirteen katkaisemiseksi pysyvästi**. Kuntien on saatava yhdenvertainen tuki maksuttomuuteen siirtymiseksi.
- reformin edetessä **päätösten lapsivaikutukset arvioidaan** niin, että voidaan osoittaa päätösten huomioivan kaikista haavoittuvimmat lapsiryhmät; kuten köyhydessä elävät lapset ja nuoret. Tämä on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen tapa edetä.
- huomioidaan, että **elämme parhaillaan poikkeusoloissa, minkä vaikutukset ovat pitkäkestoisia**. Lapset ja perheet ovat entistään eriarvoisemmassa asemassa sen suhteen, miten he selviävät yli haastavan ajanjakson. Avun tarve voi kärjistyä perheissä, joissa taloudelliset tai henkiset voimavarat ovat heikentyneet, tai joissa koulun tai varhaiskasvatuksen tarjoama turva ja päivittäinen ruoka ovat ennaltaehkäisseet intensiivisen tuen tarvetta. [Kannanotto lapsen oikeudesta huolenpitoon ja suojeluun poikkeusoloissa](#)

Lisätietoja:

Tiina-Maria Levamo
lapsen oikeuksien ja vaikuttamistyön
eritysasiantuntija
050 570 6360
tiina-maria.levamo@pelastakaalapset.fi

Aino Sarkia
lapsiperheköyhyyden asiantuntija
050 5750 289
aino.sarkia@pelastakaalapset.fi

¹ Pelastakaa Lapset on nykyisessä tilanteessa päättänyt tukea koronavirustilanteen takia ahdinkoon joutuneita vähävaraisia lapsiperheitä muun muassa lahjakorteilla ruokakauppaan sekä tarjoamalla keskustelutukea lapsille ja nuorille netin välityksellä. Teemme vapaaehtoispuhjalta yhteistyötä paikallisten kumppanien, kuten sosiaalitoimen ja seurakuntien diakoniatyön kanssa.